

גליזון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ראה

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת ראה

א	בנים אתם לה' – בן המלך אינו דואג על פרנסתו
ה	יברכך ה' אלקיך – יבין שכל אשר לו מתנת שמים הוא
ז	נותן לפניכם – הבחירה נתונה בידי האדם
ז	בין כך ובין כך קרויים בנים - בכל מצב אנו נחשבים לבניו של מקום
ט	כל ישראל יש להם חלק - עבודת השי"ת שייכת לכל אדם בכל עת
ט	חיל ורעדה יאחזון - שבת מברכין אלול
יא	החכם עיניו בראשו - ראש אלול היום
יא	נתון תתן - מצוות הצדקה
יד	נרבות פי רצה – מצוות הצדקה באמרי פיו
יד	כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך – שפע נשמי ורוחני הנשפע ע"י הצדקה
טז	מצוה אתכם היום – עסק התורה מתוך התחדשות

ראה

בנים אתם לה' – בן המלך אינו דואג על פרנסתו שהוא 'בן' לאביו שבשמים - הזן ומפרנס ל'כל' וממלא בפרשתן (יד א) 'בנים אתם לה' אלוקיכם', פסוק זה כל מחסורו לא ידאג על עתידו, גם יקבל באהבה כמללי נוחם הוא לבני ישראל, כי הזוכר תמיד ושמחה את כל הקורות אותו. ולא יעמיד עצמו לומר אוי

א. אחד מבניו של הרה"ק הברכת אברהם זי"ע ביקש פעם מאתו סיוע ועזר בפרנסתו... אמר לו הרה"ק, וכי נראה לך שהקב"ה הוא 'אבי שבשמים' ואילו אליך הוא 'זקנך שבשמים' – כי אני בנו ואתה נכדו, לא ולא, הרי כמוני כמוך, שנינו 'בניו'... הקב"ה אביך כדרך שהוא אבי, וישפיע עליך ממרומים כל טוב, כרחמי האב על הבן.
 ב. גם נכלל בזה עצם 'הדאגה' על הפרנסה, ושאר דאגות – כי גם זה ממני חולי הם... כלל הדברים, ישיריש בקרבן כי אין כל מקום לדאגה, ו'אב יש לנו' בשמים ממעל הדואג לכל מחסורנו בכל עת ושעה – איש איש כפי מצבו וצרכיו לאותה שעה, וכבר אמר פעם יהודי שנתברך בעשרה צאצאים בליעה"ר וזכה להשיאם במשך כעשרים שנה – חתונה אחת לב' שנים, והיה הקב"ה בעזרו ובכל שנה נכנס ל'חשובנו' הסכום הדרוש לנישואי הבן או הבת – כל אחד כפי תורו... עד שזכה והשיא את כולם, ויהי מקץ שנתיים ימים מנישואי בן זקוניו המתין היהודי על 'אותו' הסכום הנכבד שהיה בא לידו עד היום מידי תקופת שנתיים ימים... וירא כי אין כל זכר לאלו המעות, אז הבין שהכל קצוב ומדוד מן השמים, והקב"ה אומר לאדם, הנה 'הסר דאגה מלבך' – בבוא העת אשלח לך ע"י שליחיי הנאמנים את כל הצטרכויותיך.

ויזכור את דברי הר"ן (הובא ב'עץ יוסף' על 'עין יעקב' מו"ק יח: ע"ש) על דבריהם ז"ל שאמרו (שם) 'ארבעים יום קודם יצירת הולד, בת קול יוצאת ואומרת, בת פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני...' ומבאר הר"ן מה ענין ההכרזה אודות השדה כבר בארבעים יום קודם יצירת הולד. אלא שבאותם ימים היה נהוג לתת שדה כנדוניא בנישואי הבת, והנה יושב לו ה'מחותן' בביתו ודואג מנין לו ממון כה רב להשיא צאצאיו (וכן בכלל על מזונותיו), לזה אמרו, כבר ארבעים יום קודם יצירתו של בנך ובתך הכריזו 'שדה פלונית לפלוני' ומה לך דואג כל כך... מדוע לא תשכיל לדעת שהדאגה איננה מועילה אפילו כמלוא נימא, ואף גם זאת שהינה מיותרת לגמרי, והכל כבר נקצב מלפנים והקב"ה הוא הנותן לכל איש ואיש די פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה.

ביאור נחמד ביאר הגאון רבי יהודה רבינוביץ זצ"ל (מתלמידי הגה"ק מטשעבין זצוק"ל) בפסוק (תהלים קג יא) 'כי כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו' – מה ענין לגבהות השמים עם גודל חסדיו על יראיו, וביאר, כי הנה מדרכו של עולם, המהלך בדרך ומביט לנוכח ההרים והגבעות אשר למולו, נראה לו כי במקום פלוני מקום אשר שמים וארץ נושקים זה לזה – שם הוא 'סוף העולם', כל זה אינו נראה אלא מ'אותו מקום' אשר הוא עומד שם, אבל כאשר יתקרב לאותו מקום יווכח לראות שטעות גדולה הייתה בידו, כי עדיין באמצעו של עולם הוא עומד, ומכל מקום נראה לו כי מקום פלוני הוא באמת 'סוף העולם', ואף בזה אינו אלא עד שיגיע לאותו מקום, כי אז שוב יגלה לראות שנתבלבל בדמיונו ועדיין רחוק הוא מרחק רב מ'סוף העולם'... וכך יגלה לראות שוב ושוב, כי לעולם לא יגיע לסופו של עולם. כיו"ב גבר חסדו על יראיו, פוק חזי, משכים אדם לביהמ"ד ומכריז 'מזל טוב... מזל טוב...' זכיתי לארס את בני בלילה העבר... וישאלהו ידידו הטוב 'וכסף מנלך', אמר לו ה'מחותן' אכן, אף אני בחלומי שאלתי שאלה קשה זו... אלא, שפתרתי חלומי במקצת, כי משך כל ימי חיי חסכתי מפתי ועלה בידי איזה סכום המכסה כשליש מהוצאות הנישואין, בנוסף שמתתי תקוותי על דודי העשיר ועל זקני המקבל 'פיצויים מ...' ואינו משתמש בהם ו'קבצנו יחד' (לישנא דצחות שגור בפי באי עולם) 'יהא בידי כמעט... רוב ההוצאות, עבר ימים והלה השיא את בנו, ושוב בא לביהמ"ד ב'בשורה טובה' שבנו השני בא בקשרי שידוכין, ויבוא רעהו בשנית, ושאלו 'מחותן יקירי', מנין תקח עתה את הוצאותיך, ויענהו המחותן, האמת אגיד, שאם ב'זיווג ראשון' עדיין בניתי לעצמי איזה 'פלאן' (תוכנית) להשיג משם את המעות הדרושות לי... עתה עומד אני בפני 'מבוי סתום' ואינני יודע אנה אני בא... והנה עבר קציר כלה קיץ ואתם עמם גם שמחת הנישואין שנערכה בששון ובשמחה... וכמעשהו בראשונה ובשנית כך מעשהו בשלישית וברביעי וכו'... ויעידו כל 'בעלי הנסיון' כי בכל 'שידוך' שנגמר היה נראה מתחילה לאדם שכאן יהא 'סוף העולם' ולבסוף הינו מגלה שלא כאן הוא 'סוף

ל' שכך עלה בגורלי... שהרי יודע הוא ש'רחמי האב על לטוב לו כל הימים, וכמו שאמרו (ירושלמי הוריות ג ד) הבן' ומאמין באמונה שלימה שהכל בחשבון משמים ממעל למוצתי נשברה רגל פרתני. באופן כזה ישמח ויעוז

העולם... אבל לקמן הוא מקומו, וכך הוא מגלה מפעם לפעם שעדיין לא הגיע לסוף העולם, ובאמת לעולם לא יגיע לשם, כי אביו שבשמים נושאו בשתי ידים וממציא לו כל צרכיו בכל עת ובכל שעה.

אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'צמח צדק' זי"ע קבל בפניו שהוא עומד לפני נישואי בנו השמיני, ולרש אין כל, שאלו ה'צמח צדק' ומי עמד לימין בנישואי צאצאיך הקודמים, ענהו החסיד, האמת אגיד - איני יודע, אמר לו ה'צמח צדק', אם ראית עד הנה שהקב"ה עוזר מדוע תחשוש שעתה יעזוב אותך, בטח בה' שלא יטשך ולא יעזבך, ובוודאי יוסיף לתת לך כדי סיפוקך כל הימים.

מעשה בבחור מבני ישיבת 'כפר חסידים' שפנה אל המשגיח הגה"צ רבי אליהו לופיאן זי"ע וסיפר לפניו כי עלה במחשבתו לעזוב את כותלי בית המדרש ולצאת לעסוק ב'השתדלות'. שאלו המשגיח מדוע החליט כן, ענה הבחור, הנה בקרוב יזמין לי ה' את זיווגי, ובעזוהשי"ת יולדו לי בנים ובנות ואצטרך למעות לפרנסם, א"כ מעתה עלי לחסוך מעות... פתח המשגיח ושאלו, ומי הבטיחך שאכן תינשא למז"ט, ענה הבחור ואמר, הלא כל באי עולם נישאים בשעטומ"צ ומה נשתניתי מהם, מאמין אנכי שאף אני אנשא בבוא העת. הוסיף המשגיח, ואף לפי דבריך - מי ערב בעדך שתזכה להיפקד בבנים ובנות, כאן כבר ענה הבחור בחרון קל, וכי מקלל אותי המשגיח חלילה, הלא מדרכו של עולם שיש לו לאדם זרע בר קיימא ומאמין אנכי שאזכה אף אנכי להיפקד, ועתה הניחה לי לצאת לעבוד ביגיע כפיים בכדי לפרנס את כל אלה. עתה נענה המשגיח ואמר - מתוך דבריך תנוח דעתך ויסתרו דאגותיך, כי הנה, מאמין אתה שתינשא כדרך כל אדם, ומאמין אתה שתיפקד בצאצאים כדרכו של עולם, ורק בדבר אחד אינך מאמין, שיחיש הקב"ה את פרנסתך כפי שזן הוא ומפרנס את כל באי העולם...

ג. ומפורש אמרו בגמרא (נדה לא.), וז"ל. דרש רב יוסף מאי דכתיב (ישעי' יב א) 'אודך ה' כי אנפת בי, ישוב אפך ותנחמני' במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ישב לו קוץ לאחד מהן (ואיחר בזה את הספינה) התחיל מחרף ומגדף (מרוב צערו על שהפסיד 'עסק' טוב), לימים שמע שטבעה ספינתו של חברו בים התחיל מודה ומשבח (שחיינו ניצלנו) לכך נאמר 'ישוב אפך ותנחמני'.

לפני כשבע שנים נלב"ע בדמי ימיה בתו של כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א, ואותה השבת 'שבת פרשת פרה' הייתה, בשבת זו נהוג שם לערוך 'נסיעות' אל הרבי, אף בשנה זו ציוה שלא להמנע מכך על אף היותו באמצע השבוע. בליל שב"ק בעת עריכת השולחן בהגיע זמנו לומר 'תורה' נענה הרבי וסיפר מעשה באחד מצדיקי דורות הקודמים שנתארח בעיר אחת ובכל ימות השבוע כשנתבקש לומר 'תורה' אמר לבני העיר כי בעזוהשי"ת ביום השבת קודש יאמר 'תורה', בלל שב"ק בעת עריכת השולחן, פתח הצדיק את החומש עבר על כל ה'פרשה' מרישיה לסיפיה ומסיפיה לרישיה ואחר כך נענה ואמר 'איך האב נישט קיין שום קושיא' (אין לי כל קושיא על כל הפרשה) וכמי שאומר, אם אין קשה לי מאומה מה יש לי לדבר על זו הפרשה... והמשיך האדמו"ר בביאור נפלא, שלכאורה צ"ב שהרי אין מעשי הצדיק הנ"ל תואמים את 'הבטחתו' שהבטיח בכל ימות החול שבבוא יום השבת יאמר 'תורה'... אלא בע"כ תאמר 'אז מ'האט נישט קיין קושיות איז דאס אליינ'ס א שטיק תורה' (עצם הדבר שאין לו לאדם 'קושיות' - על הנהגת הבורא עמו זה עצמו גופי תורה).

פעם בעת קבלת קהל הבחין הרה"ק מטאהש זי"ע שמחוץ לחדרו יושב אחד מן העניים המפורסמים, והבין שבוודאי בא היהודי לזכותו במצוות צדקה למהדרין מן המהדרין, אך מה יעשה כעת ואין בידו מעות, מיד הבחין הרבי כי בסמוך לעני יושב לו יהודי נכבד עשיר ובעל בעמיו, קם ועשה מעשה, הורה לגבאי שיכניס את העשיר לפני העני בחשבון שהעשיר ישאיר בידו מעות ולאחמ"כ יתנם לעני הנכנס אחריו, וכך הוה.

משנכנס העני קבל והתלונן בפני הרבי, באתי הנה כי סמכתי שכאן הוא מקום המתנהל ב'דרך האמת'... ולמעשה רואה הנני שאף כאן יש ענינים שונים... וכי מחמת שעני אנוכי וגווע מנוער אפשר לזלזל בכבודי - שאמתין יותר משורת הדין וייכנס העשיר לפני... ובאמת כל דבריו טעות והבל הם, שהרי כל השינויים והמהלכים שנעשו שם לא היו אלא להיטיב לו עצמו... שיצא נשכר שמח וטוב לב בנתינה הגונה שיתן לו הרבי. אף אנו נלמד מכאן 'דרך אמונה' לפקוח עניים עיוורות - מדוע 'מלא קושיות' אתה, מה לך בוכה וצועק, טוען וזועף על הא ועל דא, הרי הכל

באר הפרשה - ראה

במתת גורלו, וממילא תרום ותגביה קרנו, יומתקו כל וכך ביאר ה'אבן עזרא' (ד"ה ולא תשימו קרחה) את המשך הדינים והכל יתהפך לטובה וברכה ב'נגלה' ממש. הכתוב 'בנים אתם לה' אלוקיכם, לא תתגודדו ולא

מסתובב סביב טובתך להיטיבך באחריתך. ואדרבא כל הריחוק וההפסד הוא דייקא כדי להרוויח אותך, ולהעניק לך נתינה הגונה ברוח וגשם.

אגב, סיום המעשה הוא, לאחמ"כ לקח העשיר את העני ברכבו למחוז חפצו, וראה שבידו הטשעק (צ"ק) שהוא נתן לידי הרבי – כשהוא צרור וחתום מבלי שהרבי יראה את הסכום שנכתב בו (למעלה מעשרת אלפי דאלער). חזר העשיר לבית הרבי, ואמר בכאב, אכן, קטונתי במעש ובדעת, ולא אתערב לרבי בעניני צדקה, אבל זאת קשה על לבי מדוע לא פתח הרבי את הצרור החתום – בכדי ידיעה כמה הסכום שנשתלשל לידי, אמר לו הרבי מתוך אש אהבת ישראל אשר בקרבו, לאיזה צורך עלי לדעת מהו הסכום... העיקר שהעני יודע עתה מהו הסכום...

ד. כיו"ב אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע בשם הרה"ק הרר"א מליז'ענסק זי"ע (הובא ב'תורת הס"ק מקאז'מיר' בספר 'דברי''), שהאדם יכול לפרנס את עצמו, אפילו אם לא יהיה לו למכור רק קסמין דקין ולהעשיר מזה עושר רב, וכל זה בתנאי שלא יהיו נמאס בעיניו... ומבאר עפ"ז את הכתוב בפרשתן (טו טו) כי יברכך ה' אלוקיך בכל תבואתך ובכל מעשי ירך – ומתי תתקיים ברכה זו – כשיקיים והיית אך שמח.

עוד מפרש 'והיה ה' - מבטחו' כמו שאמרו חז"ל (בר"ר מב ג) 'אין והיה אלא לשון שמחה', והיינו שהשמחה משמשת סימן ואות אם יש לאדם בטחון בבוראו, כי הבוטח בה' אינו דואג על פרנסתו וצרכיו, שהרי סמוך ובטוח שה' לא יעזבנו, ממילא נחה נפשו ושרוי בשמחה.

עוד הובא (שם, בהערה ג) וכן אמר אב"ז זצוק"ל מקאז'מיר, שמחה היא עצה לפרנסה, כמו שנאמר (דברים לג יח) שמח זבולון בצאתך, ופירש"י הצלח בצאתך לסחורה. ומה ענין 'שמח' להצלח, אלא שע"י השמחה יצליח האדם בכל דרכיו. וכן בפרשתן על הפסוק והיית אך שמח תרגם יונתן ברם חזוון באצלחותא – כי ע"י השמחה יצליח בכל אשר יפנה. כתב הגר"א ('אורות הגר"א' ערך שמחה אות ו - ע' רמא) .. עצבון הוא מום... וכל אשר מום בו לא יקרב למקדש, לכן הנכנס למקדש צריך שמחה, עכ"ל.

מתאמרא בשם הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע שהמידה היחידית שמותר להקדים בה את החיצוניות קודם הפנימיות, היא במידת השמחה, כי בשאר עניני העבודה נאסרה החיצוניות לגמרי, מכל מקום בענין השמחה – יהיה צהלתו בפניו על אף שאבלו בלבו, כי בסופו של דבר יבוא לידי שמחה וצהלה אמיתית ופנימית.

וכך רמז הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (ילקוט אורות רבותינו עמו' נט) בפרשתן (טו טו) 'והיית אך שמח' - שראשי התיבות של תיבות אלו הוא שו"א, לרמז בזה שפעמים על האדם להיות שמח בפנים צהלות אפילו אם אין השמחה אמיתית אלא שווא, וע"י צהלתו בפניו יבוא לבסוף לשמחה אמיתית.

וכמו התינוק קטן שמרבה שמחה אצל הוריו בשחוק אשר הוא שוחק (מחייך), אף שהם יודעים בבירור שאין זה שחוק של אמת, כך גם שמחתנו - אף שאינה אמיתית תביא בסוף לשמחה אמיתית.

גם יש לנו לומר כי רק ב'ראשי תיבות' הוא שמחה של שוא, כי בסופי תיבות - לבסוף, נעשה השמייכעל (השחוק והחייך) לאמת.

וכך מתאמרא בשם הבעש"ט הק' זי"ע על הפסוק (קהלת ב ב) 'ולשמחה מה זו עושה', שאפילו שמחה של 'מה זו' - ללא ערך כי היא מן השפה ולחוץ אף היא 'עושה' רושם בשמים.

ו'מתן שכרו' בצידו, שיאירו הכל פניהם אליו, בדרך צחות מספרים, איש יהודי תר אחר דירה נאה המרחיבה דעתו של אדם לקנותה, לכן פנה אל ה'סרסור' (מתווך) והלה שלחו למקום פלוני שם ימצא את מבוקשו, משחזר האיש טען בפני הסרסור שפניהם של כל השכנים דשם נפולות וזועפות, א"ל הסרסור שכנים אלו אנשים טובים ושמחים הם, אמנם זאת רק למי שמאיר להם פנים, על כן הכנס נא למחר לשם בפנים מאירות ותראה שאף הם יאירו לך פנים, וכן עשה... עד שנתברר לו שהיתה שם 'מראה' (שפיגע'ל), וכל מה שראה את השכנים בפנים זועפות לא היה זה אלא פנים של עצמו, והיינו שסביבתו של אדם תראה לו פנים שוחקות כפי שהוא יראה להם.

וכך כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמו"ל שער התבונה פי"א), וז"ל. ... יתחזק מאד במידת הביטחון, כדי שלא ירע לו אם אחד יגע לו בעניניו (כלומר, אם יבוא אי מי ויפתח בסמוך לו 'בית מסחר' כשלו), ולא יבוא לספר בגנותו ולריב אתו ולקללו ולהלבין פניו ולהקניטו, ויבטח בה' שהוא יזמין לו ממקום אחר את החסר לו על ידו... י כן הדבר הזה ממש בענין זה, הקב"ה שהוא מחלק מזון לכל ברואיו כדכתיב (תהלים קלו כה) 'נותן לחם לכל בשר', הוא אביהן של ישראל והם בניו כדכתיב (בפרשתו, יד א) 'בנים אתם', ורוצה בשלומם ואין רוצה במחלוקתו... לכן כשאדם אחד נוגע בעסק של חברו ובקש מאתו שיתעכב מזה ולא רצה, ובא לפני ה' יתברך ומתחנן אליו שיתן לו מנה אחרת ולא יצטרך לריב עם חברו בוודאי ימצא עבור זה חן בעיני ה' יתברך עבור מדתו הקדושה, כמאמרם

תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך, וז"ל. אחר שתדעו שאתם בנים לה', והוא אוהב אתכם יותר מאהבת אב לבן, לכן אל תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לכם לטוב הוא, ואם לא תבינוהו (תדעו, שהוא) כמו שלא יבינו הבנים הקטנים את מעשה אביהם רק יסמכו עליו, כן אתם תסמכו על ה', וזהו שאמר 'כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך', שבכם בחר ה' להיות לו לעם, לכן תאמינו בכל לב ונפש כי הכל בחשבון ממעל לטובתכם ולהנאתכם, עכ"ל. סוף דבר, על האדם להאמין בבוראו באמונה שלימה בכל עת, ולקבל כל הקורות עמו באהבה, ובידיעה שיש 'טעם עליון' לכל אשר בא עליו, בין לטוב ובין למוטב.

גם לאידך, כשיזכור שכולנו בניו של מקום ממילא לא יריב בחברו בשנראה לו שהוא בא לחסר פרנסתו,

ה. כע"ז כתב ב'דעת זקנים לבעה"ת' (ד"ה בנים), וז"ל. בנים אתם לה' אלוקיכם - ולכן אם מת אביכם ה'בשר ודם' לא תתגודדו, שהרי אינכם יתומים בכך - כי יש לכם אב שהוא חי וקיים יתברך ויתעלה שמו, אבל הנכרי כשמת אביו יש לו להתגודד - שהרי אין לו עוד אב כי אם עצו ואבנו שאין בהם מועיל, כדכתיב (ירמיה ב כז) 'אומרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתנו'.

וז"ל ה'ספורנו' (ד"ה בנים) בפסוק הנ"ל שאין ראוי להראות תכלית הדאגה והצער על המת הקרוב אליו, כי עדיין נשאר לו קרוב נכבד ממנו במעלה ובתקוות טוב (יותר מהקרוב שמת לו עתה), והוא אבינו שבשמים, שהרי אתם בנים לה' שאביכם קיים לעד, ואין ראוי שתדאגו ותתאבלו בתכלית על שום מת, והיינו, דמה לו לאדם לבכות אחר שקרוב הוא אל אביו שבשמים, קל חי וקיים, הממלא כל מחסורו ומשפיע לו כל טובו כאב לבנו, הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך.

ידוע מה שאמר המשגיח 'רבי ירוחם' זצוק"ל אחר פטירת ה'חפץ חיים' זי"ע כשהכל הרגישו כי 'חשכות' באה לעולם, ויען ויאמר, אכן, ה'חפץ חיים' נסתלק מאתנו, אבל הרי מי שעשה את ה'חפץ חיים' עדיין חי וקיים... (משיחותיו, דעת חכמה ומוסר ח"ב עמו' פח).

ו. פעם אמר הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע שחיותו ופרנסתו באה לו משני קיען - [פרה בשפת האידיש נקראת 'קיא' ומזכיר את תיבת 'כי' בלשון הקודש] 'כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו' (תהלים לג כא), אמר לו בן שיחו אף אני יש לי אותם שני קיען (פרות) ומדוע אין פרנסתי מצויה, אמר לו הרה"ק, אכן, יש לך שני קיען, אבל קיען אלו נדרש מהאדם לדעת כיצד והיאך חולבים אותם (ווי אזוי זיי צו מעלקן)... כלומר שיש להשריש בקרבו את האמונה בבטחון אמיתי להיות סמוך ובטוח בה' שימלא כל מחסורו, ואז אכן לא יחסר מאומה... (גירסת הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע).

ז. מעשה באברך שנכנס אל רבו בקול תאניה ואניה, רבי קדוש, לבני ביתי הייתה עד עתה 'עבודה קבועה' אצל בעה"ב אחד, ומשם הייתה פרנסתי ופרנסת אנשי ביתי בהרחבה גדולה, אך זה עתה קיבלה 'מכתב פיטורין' ואני אנה אני בא... מנין יהא לנו לחם לפי הטף... שאלו הרבי, אמור נא, האם יש לך 'תיבת דואר' תלויה בפתח ביתך מבחוץ, האברך שלא הבין את השאלה - שלא ממין הטענה, נענה מפני הכבוד, אכן, יש ברשותי תיבת דואר, המשיך הרבי ושאל, האם מפעם לפעם הנך מקבל בה מכתבים וכדו', נענה האברך שעדיין לא הבין שייכות ה'דואר' לצרתו - הן, שאל הרבי אולי יודע מר מיהו ה'דוור' (הנושא את המכתבים ממקום למקום) המביא לפתחך את המכתבים, נענה האברך לא ולא, וכי מה איכפת לי מיהו המביא את הדואר, העיקר שהמכתבים מגיעים אלי... עתה נענה אליו הרבי בקול תמיהה ומדוע כל כך תתעניין ב'דוור' המביא לך את הפרנסה ממשלחו - זה הקב"ה בכבודו ובעצמו הזן ברחמי את הכל, מה איכפת לך מי יהיה שליחך מכאן ואילך.

האנושי אשר אין להימלט ממנו. על כן אמרו (ספרי דברים קכג) 'יכול אפילו יושב ובטל, תלמוד לומר, בכל מעשה ידך אשר תעשה'. אך לא שהשתדלות הוא המועיל, אלא שהשתדלות מוכרת. וכיוון שהשתדל, הרי יצא ידי חובתו. וכבר יש מקום לברכת שמים שתשרה עליו ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות, עכ"ל.

המרבבה בהשתדלות מראה שהוא סומך על מעשי ידיו, שמהם תבוא פרנסתו, 'הגע בעצמך' אם היה האדם מאמין בכל לבבו שבנורא עולם הוא הזן ומפרנס, וכל הנקצב לו יגיע ויבוא אליו מבלי להתייחס לגודל השתדלותו, וכי היה יגע לריק ומשומט יומם ולילה בשווקים וברחובות בחיזור אחר פרנסתו... ואף אם

(חולין פט). 'מאי דכתיב (איוב כו ז) תולה ארץ על בלימה, על מי העולם קיים על מי שבולם את פיו כשעת מריבה'. ועבור בטחונו בה' יתן לזה אפיים, עכ"ל.

יברכך ה' אלקיך - יבין שכל אשר לו מתנת שמים הוא בפרשתן (יד כט) 'למען יברכך ה' אלוקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה', כאן גילתה תורה כי כל השפע הבא על האדם מברכת שמים הוא, וכן כתב ה'מסילת ישרים' (פכ"א ד"ה אמנם מה) וז"ל. 'וכבר היה האדם יכול להיות יושב ובטל והגזרה (היינו מה שנקצב עבורו מן השמים) היתה מתקיימת, אם לא שקדם הקנס לכל בני אדם - 'בזעת אפיך תאכל לחם' (בראשית ג יט). אשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון, והרי זה כמס שפורע כל המין

ח. פעם נכנס יהודי מבני ארץ הקודש אל הרה"ק מסאטמאר, ומענהו בפיו - כי עלה ברצונו לירד ולהשתקע לדור בחו"ל, אחר שבחו"ל קל יותר להשיא הבנים, אמר לו הרבי, שמע נא, הן בארץ הן בחו"ל אין כל הסבר היאך עומדים הקהל הקודש בהוצאות הנישואין המרובות. אלא שמכל מקום - זוהי מציאות הדברים שבסייעתא דשמיא כולם משיאים צאצאיהם בשעטומ"צ, וכל הנפקא מינה שבין בני ארץ הקודש לבני חו"ל, שבחו"ל יש איזה מקום להלביש הדבר ב'דרך הטבע'... ובא"י הדבר מוכיח שהוא למעלה מדרך הטבע, אבל באמת כולו ניסים, עתה אמור נא לי, וכי מעדיף אתה להחליף הנהגת ה' עמך שלא כדרך הטבע בהנהגה שבדרך הטבע...

ט. בקעלעם (קלם) היה איש צדיק מפורסם, ושמו וכינויו רבי לייב חסיד, פעם עמד ר' לייב בתחנת הרכבת (באן סטיישן) ונעמד יחד עם כל העם בתור - לקנות 'טיקעט' (כרטיס נסיעה) עבור הרכבת, עבר שם אחד מתלמידי בית קעלעם, ומשראהו עומד בין ההמון, ניגש אליו ואמר לו, רבי הלא אין זה ראוי לפי כבודכם שתעמדו כאן בינות לכולם, הבא לי את המעות ואני אעמוד במקומך לרכוש את הכרטיס עבורך, נענה רבי לייב ואמר לו, אין בידי כלל מעות, אמר לו היהודי אם כן מדוע באתם הנה כלל, אמר לו ר' לייב הנה אנכי צריך ליסע מהכא להתם, אך דא עקא שאין בידי לפורטה אפילו שוה פרוטה, אלא מחמת 'השתדלות' באתי הנה - הלך התלמיד ורכש עבורו טיקעט ממעותיו שלו, לאחר שהביאו לרבי לייב חזר לשאלו, ילמדנו רבנו, באם לא היה למע"כ מעות מדוע הטריח עצמו לבוא עד הנה, ויען ר' לייב ויאמר - כי על האדם מוטלת החובה לעשות השתדלות, שלא להשאיר שאנן בביתו, אלא שעליו לידע שלא עליו המלאכה לגמור, כי ה' הטוב יגמור בעדו וימציא לו כל המעות הנצרכים לי לנסיעה.

וכבר כתבו חכמי המוסר, ששיעור חובת ההשתדלות תלוי ועומדת במידת האמונה שבקרבנו. כי כמה שנחסר לו מבטחונו עליו להשלים בהשתדלות, אבל אדם שכל מהותו אמונה כאותו רבי לייב חסיד, אין לו לעשות פעולת השתדלות יותר ממעט מזעיר (שם משמואל' מקץ תרע"א).

י. בספר 'יסוד אמונה' (מתלמידי החוזה) ביאר את הפסוק בריש פרשתן (יא כו) 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלוקיכם אשר אנוכי מצוה אתכם היום, והקללה אם לא תשמעו... אשר אנוכי מצוה אתכם היום'. וביאר, כי היום מרמז על בטחון השלם - שאין האדם מחשב עניינו אלא מה שנוגע לו לאותו היום אשר הוא עומד בו, מבלי לדאוג דאגת מחר... (כמו שפירש הרמ"ל מסאטובבסוק ויברכם ביום ההוא לאמר - בירכם שתמיד יהיה לנגד עיניהם רק אותו היום), וכך אמרה תורה 'ראה אנוכי נותן לפניכם היום' - נתתי בידכם את כח הבטחון שלא לחשב אלא מהיום ותו לא מידי. וזהו 'את הברכה' - 'אשר תשמעו' לקיים את ציווי הבורא 'אשר מצוה אתכם' על הבטחון, לדעת ולחשוב רק על היום ובוזה תירשו ברכה לביתכם, לאידך, אם ח"ו לא יזכור רק מהיום, ויוסיף דאגה בלבו, יבוא לעבוד ע"ז ל"ע כמאמר הכתוב 'וסרתם מן הדרך'... כי חוסר בטחון בא מחסרון אמונה, שאם הוא מאמין באמת שהקב"ה הוא 'משגיח' על העולם בוודאי יהיה בטחונו בה', נכון לבו בטוח בה'. וכיוון שהוא חסר אמונה ע"ז בא ללכת אחרי אלהים אחרים כן נלע"ד.

שמעון סכום אדיר של מעות, הרי פשיטא שלא יודה ראובן ל'ידו' של שמעון, אלא לשמעון עצמו, כי יודע שלא היד נתנה לו את הסכום הגדול, אלא 'בעל היד' - חברו שמעון. כיו"ב, עלינו להזהר שלא ליחל ולקוות למתן שכרו של ה'בוס' או (לאידך) למתת ידו של ה'נותן צדקה', כי הללו אינם אלא כ'ידו' של הנותן זה הקב"ה בכבודו ובעצמו הון ומפרנס לכל, ולא הם ה'נותנים' (אף שבוודאי נצטוונו ב'הכרת הטוב', מ"מ היטב יש לנו לדעת מיהו ה'נותן')...

הדברים אמורים בין לטב בין למוטב, וכגון, כשחברו מזיקו ח"ו, אך לטיפש יחשב הניזוק אם יקום בחברו להשיב לו כגמולו, או עכ"פ אם יהיה נוטר לו טינה בלבו, מתוך מחשבה שרעהו הוא אשר הביא עליו את הרעה הגדולה הזאת. אין לו אלא להבין ולהשכיל שרעהו אינו כי אם 'יד' המכה, שגשלחה אליו ממרום... וזה דבר הכתוב איש כמתנת ידו כשם שמתנת ידו של האדם אינה מתנת ה'יד' אלא של האדם ה'נותן'. כן הוא בברכת ה' אלוֹקֵיךָ כאשר האדם מקבל יבין שמאת ה' הייתה זאת י, והוא יתב"ש אשר נתן לך.

ההשתדלות 'מצווה' היא כדכתיב 'וברכתך בכל אשר תעשה' (דברים טו יח, ועי' תנכ"א רבה יד ב) מ"מ לא יוסיף בה יותר מידי כדי שלא יעבור על 'בל תוסיף' (כהנוטל 'חמשה' מינים בלולב או 'חמשה' ציציות בטליתו).

הרה"ק הייטב לב' זי"ע ביאר בפסוק בריש פרשתו (יא כו) 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', דהנה 'מעמי המקרא' שעל תיבת ראה הוא 'רביעי', שסימנו נכתב ממעל לתיבה, ובתיבת אנכי הטעם הוא 'תביר' שמקומו מתחת לתיבה, ולרמז לנו, שבאם בכל הקורות אותו יראה האדם ויתבונן אל הטעם שלמעלה - שהכל מאתו בא, והוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, אזי האנכי האנוכיות והגאוה שלו תביר (שבירה - בלשון ארמי), גאוותו תשבר לגמרי וישאר זך ונקי (הובא ב'מושיען של ישראל ח"ב ע' 361).

בפרשתו (טו יז) 'איש כמתנת ידו, כברכת ה' אלוֹקֵיךָ אשר נתן לך', ביאור נחמד מצינו (הרה"ק מוהר"א כהנא הי"ד), על דרך משל לראובן שקיבל מידיו של

יא. כבר אמרו להמשיל לכלב אשר בעליו מכהו במטה, והכלב קם בחמתו ונושך את המטה, והנה, לא די שאינו נוקם ומעניש בזה את בעליו אשר הכהו - אלא אף פוצע הוא את פיו בעקירת שיניו עד זוב דם, וזאת מפני שאין לו דעת להבין שה'מכה' אותו הוא האדם המחזיק במטה, ולא המטה שאינו אלא 'אמצעי' לבעליו להכות על ידו. ולכן אמרו חז"ל (סוטה מט): שבעיקבתא דמשיחא 'פני הדור כפני הכלב', כי כן הוא 'פני הדור' אשר כל אחד חושב ומדמה בנפשו שחברו עשה לו עוול ע"כ משיב לו כגמולו בראשו. ומדוע לא ישים אל לבו שחברו אשר עולל לו כך וכך אינו כי אם 'מקל' בעלמא אשר הקב"ה הכהו במקל זה - בכדי לעוררו ולקרוב את לבו אליו, והוא ב'חכמתו' במקום אשר יבוא להתעורר ולשמוע את דבר ה' אליו הריהו מגלגל 'מחלוקת' בעולם...

יב. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע המשיל משלו (משלי הח"ח לר"ד זאריצקי תלמידו), פעם איקלע 'בן כפר' לתחנת הרכבת, והנה רואה הוא אדם העומד לצד הרכבת וחצוצרה בפיו, וראה זה פלא - כשאדם זה מצפצף פעם אחת ממהרים כל הקהל לעלות על הרכבת, אחר כמה רגעים יוסיף הלה לצפצף בשנית ואז אף ה'נמושות' ימהרו כל עוד נשמתם באפם לעלות על הרכבת, לאחר מכן יצפצף הלה בשלישית ותחל הרכבת במסעה. נתפעל הכפרי מכוחו של זה האיש, ועד מהרה ניגש אליו ואומר לו בחנופה, לכבוד גדול הוא לי להכיר את מנהיג ומנהל הרכבות, איש אשר על פיו יישק כל דבר. מילא האיש שחוק פיו, באמרו, טעות גדולה טעית בני, אינני אלא 'פועל' קטן, הממלא אחר כל הוראותיו של המנהל היושב כאן למעלה במקום מהודר ולבוש מחלצות, הוא הבעה"ב אשר מרוויח הון רב מכל נסיעה ברכבת, על פיו יישק כל דבר, והוא הקובע את כל החוקים ומועדי הנסיעות. אני אינני אלא שליח פשוט.

אף אנו נתבונן במה נשתנינו מאותו 'בן כפר' טיפש, בשעה שהננו משקיעים ב'קשרים' עם עסקן פלוני ועם נדיב אלמוני, וכי הללו מנהיגים את העולם, וכי הללו יכולים לגרום לאדם להיות 'שמח וטוב לב מרוב כל'... עד שאפשר לומר כי יש בזה 'כפירה נסתרת'... הרי הכל תלוי ברצון השי"ת ולא ברצון אדם יהיה מי שיהיה, וכמו שנאמר (תהלים קמו ג-ה) 'אל תבטחו בנדיבים בן אדם שאין לו תשועה... אשרי שקל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוֹקֵיךָ'.

וכן ביאר בסידור 'בית אברהם', בנוסח התפילה 'יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם', אם יכירו בניך וידעו שכל אשר יארע להם מאתך היא, ולא נעשה דבר 'בידי' אדם, אלא בדבר ה', הרי ידיעה זו גופא היא מנוחתם, שהרי בזה תשלחו נפש האדם כי אי אפשר לבריה שבעולם לא להרוויח ולהגדיל רכושו - א"כ מה לו לרדוף ולהחניף לעשיר

אל הגלגל היומי (היינו השמש שעל פי הילוכה נקבע היום והלילה), והסמך תיבת היום אל 'הברכה והקללה', לומר לך שכמו השמש שהוא עצמו אחד הוא ופועל שני הפכים, מתוך השעווה ולאידך מקפוא הביצה, כמו כן היא משחרת פני הכובס ומצד שני מלבנת הבגד, וכל השינויים הללו אינן באים מצד השמש כי אם מצד המקבלים, כך הברכות והקללות הבאים מאתו יתברך, אינם מחמת שיש ח"ו שינוי בו יתברך, פעמים ברכה ופעמים להיפך, שהרי נאמר (מלאכי ג ו) 'אני ה' לא שנית', אלא השינוי בא מצד המקבלים, ונמצאנו למדים מדבריו, שזאת הברכה - ברכת אלוקים ממעל, קבועה ומצויה לו לכל אחד ואחד, והוא עצמו מחליט האם להתנהג בתומת ישרים וליהנות מלא חפניים מברכת הטוב, או ח"ו להיפך יי.

בין כך ובין כך קרויים בנים - בכל מצב אנו נחשבים לבניו של מקום

בפרשתן (יד א) 'בנים אתם לה' אלוקים', פסוק זה מחזק ידים רפות ורגלים כושלות, כי אב לנו בשמים אשר בידו כל היכולת, ואהבתו אלינו גדולה עד מאד כאהבת האב לבן, אהבה שאיננה פוסקת לעולם, אף אם לא נהג הבן כשורה.

כן לגבי פרנסתו של אדם נאמר כן - לא מעשי ידיו מביאים לו הפרנסה, כי אף מעשי 'ידיו' בידי שמים הם... וכעין שכתב ה'ארחות צדיקים' (שער השמחה) 'וצריך שיבטח בשם יתברך שיצליחהו במלאכתו ובעסקיו, ולא יבטח בהם, אלא יחשוב אשר מלאכתו ועסקיו הם 'דרך' לפרנסתו מאת ה' יתברך, כמו אדם הבוקע עצים בגרזן, אע"פ שהגרזן חותך העץ, אין הכח בא מן הברזל, אלא מן האיש הבוקע עם הברזל לחתוך בו העץ' י.

נותן לפניכם - הבחירה נתונה בידי האדם

בפרשתן (יא, כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, פתח הכתוב בלשון יחיד ואמר 'ראה' וסיים בלשון רבים - 'נותן לפניכם היום'. וכבר עמדו ע"ז מפרשי התורה. וביאר הרה"ק מקאצק זי"ע (הוכח ב"ז והב' להרה"ק מסטריקוב זי"ע, השמטות עמ' נו), שאכן עצם נתינת התורה שווה היא לכל אחד ואחד, כי כל אחד מישראל קיבל אותה תורה ואותן מצוות, על כן אמר בלשון רבים נותן לפניכם היום כי ה'נתינה' שווה לכל. אך לכל אחד יש 'ראה' בפני עצמו - ראה נא את אשר ציוויתך ועשה אותה לפי כוחותיך וכשרונותיך.

וכך ביאר ה'כלי יקר' (ר"ה דבר אחר) את הפסוק 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', שבא לרמוז בתיבת היום

פלוני או לעסקן אלמוני, ולבעל השפעה' ידוע... לאידך, מה לו לדאוג מפחדו של פלוני, ומדוע יחשוש מאיומיו של אלמוני אחרי שאינו אלא כידא אריכתא כביכול של בורא עולם, ובלא שליחות וציווי ממעל אין בידו עשות מאומה... יג. אמנם אם יבטח בה' יגדל שכרו למעלה למעלה, וכמו שאמרו במדרש (שוח"ט תהלים קמו) על הפסוק 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו עושה שמים וארץ...' ומה ענין 'עושה שמים וארץ' לכאן, אלא אתם יודעים במי אתם בוטחים - במי שעשה שמים וארץ, משמתחתי את השמים והרקעתי את הארץ שמא זזו ממקומם, כך מי שהוא בוטח בי אין שכרו פוסק לעולם.

יד. והעיקר שיזכור כי לא לתוהו נשלח לזה העולם אלא לשם מטרה ושליחות נשלח לזה העולם. שמעתי מאחד מגדולי ירושלים בנש"ק מרביץ תורה שליט"א כי בימים מקדם היה קיים בית הכנסת מיוחד לעובדי הנמל בחיפה, המבקר בביהכנ"ס לא היה מעלה בדעתו כי יש 'גבאי' באותו ביהכנ"ס באשר 'בוקה ומבולקה' שולטים בו בכל פינה ופינה, גם תפילות לא התקיימו מלבד אחת ביום - מנין לתפילת מנחה. פעם אחת נקלע לשם אורח והתפלל מנחה עם המנין דשם, והנה הוא רואה שבחזרת הש"ץ מסבב מאן דהו ברחבי ביהכנ"ס וקופת צדקה בידו כשהוא מקשקש בקול כאומר 'צדקה צדקה...' וישאלהו האורח לשם מה זקוקים אתם לקופה של צדקה, אמר לו האיש - לשם החזקת גבאי, ולשם מה זקוקים אתם לגבאי - כדי שיעשה מלאכתו נאמנה ויסבב בין המתפללים כשקופתו בידו... תכלית דבר הגבאי מיועד לסבב עם הקופה והקופה מיועדת להספיק תשלומי הגבאי... וחוזר חלילה.

כיו"ב אמר לי ה'גדול' בא זה האיש שאין לו כל מטרה ותכלית בחייו, ויוצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב תחת ה'בוס' שלו, וכל כך למה כדי שבסוף החודש יקבל 'משכורתו שלימה', ולשם מה הוא זקוק למעות, כדי שיוכל לקנות מאכל ומשתה, ומדוע הוא זקוק למאכל ומשתה כדי שיהא לו כח לעבוד, נמצא זה האיש עובד כדי להרוויח ממון, וממונו נעשה לקניית אוכל והאוכל בא ליתן לו כח לעבוד וחוזר חלילה - לשם מה ירד לזה העולם...

ובך אמרו בנמרא (קידושין לו.) תניא, 'בנים אתם לה' אלוקים' - בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים, אין אתם קרויים בנים, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, בין כך ובין כך אתם קרויים בנים. הרי שלדעת רבי מאיר אף אם האדם אינו עושה רצונו של מקום ואינו מתנהג כראוי ל'בנו של מקום', עדיין בשם 'בן' ייקרא, וכאן נפסקה ההלכה כר"מ, כמו שכתב הרשב"א (שו"ת קצד) כי כלל מסור בדינו 'כל מקום שנחלקו ר"מ ור"י הלכה כרבי יהודה' אעפ"כ במחלוקת זו 'הלכה כרבי מאיר'*, ובכל מצב ואופן ייקראו בנים למקום. יהיה מה שיהיה, ויעשו את אשר לא ייעשה - עדיין בנים הם אהובים וחביבים לפני אבינו שבשמים.

ובך אומרים משם ה'אור החיים' הק' (עיין 'חפץ ה' שבת פט:.) על המשנה (אבות ג יד) 'חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר בנים אתם לה' אלוקים'. משל למלך גדול אשר תחתיו שרים רבים ונכבדים הממונים על כל ענייני המלוכה, ואף גם תושבי מדינתו רבו לאין מספר, זאת ועוד ברשותו אוצרות כסף וזהב עד אין מספר, אמנם כל אלו לא ימצאו מקום בתוך תוכיותו בנקודת לבבו, כי שם תשכון רק אהבתו לבנו יחידו מחמד נפשו**.

על זה הדרך חביבין בני ישראל שנקראו בנים למקום, אף שיש לו להקב"ה ריבי רבבות מלאכים שרפים ואופנים עד אין שיעור ומספר, מכל מקום כביכול עיקר מעייניו נתונים לבני ישראל, בניו רחומיו וחביביו - ואף

טו. עפ"י דברי הרשב"א ביאר הרה"ק מסאטמאר זי"ע במהות הסגולה שנהגו רבים להזכיר בכל עת צרה וצוקה 'אלקא דמאיר ענני' ורואים ישועות גדולות נצורות - סגולה זו מיסודו של 'רבי מאיר בעל הנס' בעצמו (עיין ע"ז יז). כי הנה אמרו חז"ל (עירובין יג.) 'גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ולמה לא קבעו הלכה כדבריו, מפני שלא ירדו חבריו לסוף דעתו'. נמצאנו למדים, שעפ"י אמת היה צריך לפסוק כר"מ, אלא שלא ירדו חבריו לסוף דעתו ע"כ לא קבעו כמותו. אבל כלפי שמיא שבוודאי יורדים שם לדעתו של ר"מ, שם הלכה כרבי מאיר. מעתה, כראות אדם כי צרה קרובה, והוא מבין שלרוב חטאיו בא לו כן, יזעק לבורא 'אלקא דמאיר ענני', הלא אתה אלוקי השמים פוסק לפי רבי מאיר, ולדעתו אף אם לא התנהגתי כיאות עדיין 'בן' אנכי, על כן חמול נא עלי וחוסה על עמלי.

טז. להרה"ק הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע היה חסיד עובד ה' רבי מוניא מוסינזון שלפרנסתו היה עוסק באבנים טובות ומרגליות. פעם דרש הרשב"ב בשבחן של כמה יהודים פשוטים, שאלו ר' מוניא, וכי מה חשיבות ראה הרבי ביהודים הללו. אמר לו הרשב"ב 'יש בהם מעלות רבות'. חזר ר' מוניא ואמר, אינני רואה בהם דבר, הרשב"ב לא ענהו אלא ביקש הימנו שיציע לפניו את המרגליות שהוא עוסק בהם. הראה ר' מוניא לרבו את אבני החן היקרים אחד לאחד, בהצביעו על אחד מהם ואומר, הנה אבן זו יקרה היא עד למאד ואין דומה לה ביופי ובשוויותה הרב. אמר לו הרשב"ב (באותה מטבע לשון) אינני רואה בהם דבר. השיבו ר' מוניא, אכן, בכדי לשער כראוי שוויה של מרגלית צריך להיות מבין, והרבי אינו מבין בעסקים אלו. נענה הרבי בהתלהבות - אף הרוצה לשער כמה יקר וחביב כל איש מישראל צריך להיות מבין גדול...

מענין לענין, הגרי"ז מבריסק זצ"ל רמז בדברי חז"ל (ספרי פרשת ואתחנן) 'ושננתם לבניך אלו התלמידים', כי עפ"י רוב נתונים עיקר מעייניו של המלמד אל התלמידים המוצלחים והמוכשרים יותר מתלמידיו החלשים שאך בקושי לפעמים מסתדר עמם. לעומתו, דעתם ודאגתם של האב והאם נתונים אל הבן החלש פי כמה וכמה מדאגתם על עשרת צאצאיהם האחרים, לכן אמרו חז"ל 'ושננתם לבניך אלו התלמידים' שיחשיב את כל אחד מהתלמידים כ'בן יחיד', וממילא לא יסיח דעת מהחלשים לחזקם ולעודדם וכך בס"ד אכן יעשו חיל בלימודם, ויעלו מעלות רמות.

נוראות אמר הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל גאב"ד ירושלים ת"ו, שדרך הנכנס לחדרו של סנדלר לדרוך על עורות המצויים ופזורים על הרצפה, וכן הנכנס אצל הנגר ידרוך על שיירי חתיכות עצים שנפלו על הארץ, וכיו"ב אצל כל בעל מלאכה ומלאכה, ועל דרך זה הנכנס לתלמוד תורה שתינוקות של בית רבן לומדים בו הרי הוא עלול לדרוך על נשמות קדושות, ומאד צריך להשגיח על כך. ומכאן יתעורר כל אב ומחנך בגודל האחריות המוטלת על כתפו, שהקב"ה הפקיד אצלו נפשות בניו ותלמידיו, ויזהר שלא לזלזל באחד מהם כי אז הוא כדורך על נשמות קדושות, ה' ישמרנו.

תקנה אף אם ירצה להשתנות לטובה, על כן אמר 'אנכי נותן לפניכם' לשון הווה, שבכל יום ויום אפילו ביומו האחרון עדיין בידו לשוב ולבחור בדרך הטובה,

ואם יאמר האדם וכי איזו תקנה יש לי אחרי שכבר עברתי כל כך הרבה עבירות, והיאך אתקן את כל עוונותי. לזה אמר הכתוב היום כי הבעל תשובה 'כתינוק שנולד' היום - בתנאי שמעתה יעזוב את דרכו הנלוזה, ויתחיל להלך בדרך טובים.

ואם יוסיף האדם לומר אין בכוחי להתגבר על היצר האורב לי יומם ולילה להכשילני, על כגון דא אמרה תורה אנכי, כלומר הקב"ה אומר לו אנכי אהיה בעורך כמאמרם (סוכה נב). 'יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו'.

ואם עדיין יבוא האדם בטענה אולי אין בזה טובה אמיתית, כי בזה שמרצים אותי בכל מיני ריצוים נראה הדבר כאילו סחורה גרועה מוכרים לי, לכך אמר לפניכם שהקב"ה מניח לפניכם את הדרך הטובה ואינו מכריח אתכם לבחור בטוב אלא 'הבוחר יבחר', ואם יאמר אדם שקבלת הברכה תלויה רק אם יהיו בעולם עוד צדיקים, אבל אם רק אני אבחר בטוב לא אוכה לכל רב טוב הצפון לצדיקים, לזה נכתב ראה בלשון יחיד, ללמדנו שגם היחיד יכול לזכות בברכה ולא ישגיח במעשי עולם אם מקבלים עליהם עול תורה ומצוות אם לאו

חיל ורעדה יאחזון - שבת מברכין אלול

בשבת זו מברכין מקהלות בני ישראל את חודש אלול הבעל"ט^ט, הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר על דברי הפסוק שאמר לבן הארמי ליעקב אבינו (בראשית

אם נתלכלכו בעוונם עדיין חניבותו אליהם. ולא עוד, הרי אין אומרים בפני האדם אלא מקצת שבחו, ורק שלא בפניו אמרינן כל שבחו (עירובין יח:). נמצא שמה שאמר להם הקב"ה בפניהם 'בנים אתם לה' אלוקיכם' (הרי שהוא עומד לפניהם ומדבר עמם), לא זהו כל שבחם כי אם מקצת, וזהו 'חיבה יתירה נודעת להם' - הרבה יותר ממה שנאמר להם (חסדי אבות להחיד"א אבות ג יד).

נוראות דרש הרה"ק הרר"ב מפשיסחא זי"ע (הובא ב'פני מנחם' ש"פ מאמר ב. י"א משם הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, וכן ב'ילקוט קדושת לוי'), גבי 'קידוש החודש' אמר הכתוב (ויקרא כג ד) 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם', ודרשו (ר"ה כה.), אל תקרי אותם אלא אתם, אתם אפילו שונגין, אתם אפילו מזידין... ואם לגבי קידוש החודש שנכתב בו 'אותם' דרשו חז"ל לקרוא 'אתם' - לכלול בו אף את השונגין ומזידין. עאכ"כ במקום שנכתב בפירוש 'אתם' - בנים אתם לה' אלוקיכם (ואין צורך לשנות לשון הכתוב) שם וודאי בנים אתם לה' אלוקיכם - אפילו שונגין, ואפילו מזידין, כי אף אם חטא אחד מישראל עדיין הוא בן אהוב אצל אביו שבשמים המחבבו אף בתוך ההפיכה. ולא נותר לו לאדם אלא להושיט את ידיו והקב"ה יפשוט לעומתו ידו ויקרבהו אליו כבראשונה.

כל ישראל יש להם חלק - עבודת השי"ת שייכת לכל אדם בכל עת

ביאור יקר מצינו בתורתו של הגה"ק מווילנא זי"ע (דברי אליהו בפרשתו ד"ה ראה) עה"פ בריש פרשתו 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', נקט הכתוב לשון הווה נותן ולא אמר נתתי בלשון עבר, לכל יעלה האדם בדעתו כי הבחירה בטוב ניתנה בידו רק בתחילת דרכו בעבודת ה', אבל אם כבר החל להלך בדרך שאינה טובה שוב אין לו

והעצה היעוצה היא שידמה בעצמו שהוא נכנס לחדרם של העוסקים במלאכת הצורפות בזהב וכסף, שהרי שם לא תמצא על הארץ פירווי זהב וכסף, כי לפי ערך גודל יקרתם אין מזלזלים אפילו בפירוויים. כך יהא כל ילד בעיניו כ'בן יחיד' ממש, וידמה בנפשו שלאחר עשרות שנות ציפייה לזרע של קיימא חנן אותו השי"ת בילד זה, והלא הדבר ברור כשמלה, שאבי הילד ישקיע בו כל כוחו ומאודו, וכל אשר לו יתן בעד נפשו, ובדומה לזה יעבוד המחנך על עצמו לאהוב את תלמידיו מעין זה, וישתדל בכל כוחו לתת לכל אחד די מחסורו, ולהלך ברוחו של כל אחד ולקבלו כפי מה שהוא, ואז מובטח לו שיראה ברכה והצלחה בעמלו ובמלאכתו הקדושה.

יז. ידועים דבריו של הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע (במכתב לבנו 'בית אהרן' קמ"ט:), שהיות ואין מברכים את חודש תשרי בשבת שלפני תחילת החודש, על כן יש לכוון בברכת החודש של חודש אלול גם על חודש תשרי. ולפי זה חיל ורעדה יאחזון בכל לב, ביודעם כי הנה עתה מברכין כבר גם על ראש חודש תשרי - ראש השנה שהוא המשפיע לכל השנה הבאה, ונמצא שבברכת חודש זו נכלל כל שנת תשע"ח וכל אשר יתרחש בה.

באר הפרשה - ראה

לא כט) 'יש לאל ידי לעשות עמכם רע, ואלוקי אביכם אמר אלי לאמר, השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע, כי הנה ארמי אובר אבי הוא 'המקטרג' הרוצה לאבר ולהזיק לעם בני ישראל, וזה אשר אמר הכתוב יש לאל ידי לעשות עמכם רע בכוחי להרע לכם על ידי קטרוגים נוראים, אך מה אעשה ואלוקי אביכם אמ"ש -

ר"ת ש'בת מ'ברכין א'לול, אמר אלי היות ובני כה מתעוררים לתשובה ולתיקון דרכיהם בשבת זו"י - בשמעם כי הנה מתקרבים ובאים ימי הרחמים והסליחות - וימי הדין"י, אי לכך מעתה השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע, ויותר אין בכוחי להזיק לעם בני"י (הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע היה אומר זאת משם המהרי"ד).

ומספרים על אדמור"י בית בעלזא שהיו תדיר משבחים את מנהג בני אונגרין שהיו מנגנים את הניגון של הימים נוראים בעת ברכת חודש אלול, והיו מזמרים ברטט את ה'ראש חודש אלול יהיה ביום השלישי ולמחרתו ביום הרביעי הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה', להזכיר לעם שהנה ימים המבורכים באים.

ואולי אפשר להסביר את השבח שיש בזה, על פי מה שעיינינו הרואות שאף אם האדם עוצר את רכבו באופן הרגיל אמצע נסיעתו, מ"מ הגלגלים ממשיכים עדיין להסתובב וליסע, אך באם עוצר את רכבו בבלימה חזקה, נעצר כל הרכב לגמרי ואינו ממשיך ליסע כלל. וכמו כן בעת שמגיע חודש אלול אם האדם נעצר רק מעט עדיין הוא ממשיך בהרגליו הקודמים, משא"כ בעת שנוסח הימים הנוראים מהדהד כבר באזניו, וחיל ורעדה יאחזו, בזה נעצר האדם לגמרי, ואינו ממשיך בכל מעשיו שעשה עד השתא.

מתאמרי משמיה דהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, שהסביר לאחד ממקורביו, מדוע מאחר ט"ו אב מתמלא כל כולו ברעד עד שצריך לכסותו בשמיכות עבות יותר מאשר בכל השנה, באמרו, הנה בילדותי אמרה לי אחותי שמשבת מברכין אלול אפילו הדגים שבים זוחלים ורועדים מאימת בא יום הדין, וחשבתי לעצמי אם הדגים שאינם 'מבינים' בעניני הדין והמשפט רועדים מפחד, אנחנו שיוודעים שכבר מכינים את הכסאות בבית דין של מעלה על אחת כמה וכמה שנתמלא פחד וחלחלה.

יח. מה גדלה כוחה של קבלה ואפילו קטנה, וכמו שאמרו חז"ל (שהש"ר ב ב, בעין לשון זה) פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם'. וידוע פירושם של צדיקים (פרי צדיק ר"ח אלול אות ד, בשם הבעש"ט) שאכן סגי בפתח קטן, אבל בתנאי שיהא מפולש (א דורך און א דורך), והיינו שתהא הקבלה קבועה היטב בתוכיות לבו, כמי שעשה חור בקיר מעבר לעבר שהוא בר קיימא.

מעין זה כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע שיהא קטן כחודו של מחט, אבל באופן שידקור את עצמו כמדקרות המחט...

בענין זה, יש מהרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר (דבר"י ליל יוה"כ"פ), שהנה, מצינו בהל' מקוואות (ו ז) שבור מי גשמים המטהרים מעלים את המים השאובים שאינם כשירים כלל למקוה - אפילו אם הם מרוחקים הרבה מהמקווה הכשירה, והיאך - אם יחברם יחד על ידי נקב השקה, והיינו שאף המרוחק ביותר אם אך יעשה לעצמו איזו אחיזה ושייכות לטהרה ייטהר אף הוא בעצמו עד כדי שיוכל לטהר אחרים... כיו"ב, לדידן - על ידי שיעשה קשר ושייכות בעצמו עם הקב"ה - בקבלה אחת אמיתית דוגמת חור ההשקה, יגרום 'השקה' בעצמו, ויתהפך לטהור לגמרי.

עוד אמר הרה"ק (שם) במשנה זו 'מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל' (יומא ח ט), דלכאורה צריך ביאור - שהרי אמרו 'שש מעלות במקוואות' (מקוואות א א) ומעין חשיב טפי מסתם 'מקוה' ומדוע לא דימה את טהרת הבורא לבני ישראל כטהרת מעין החשובה יותר מטהרת מקוה, אלא י"ל, דהמעין נעשה דייקא בידי שמים (תו"כ שמיני פרשתא ט א), ועיקר חשיבותינו וטהרתנו ב'מעשי ידי אדם' - מה שהאדם עובד עם עצמו... כאותה מקווה הנעשית בידי אדם (שם).

יט. ידועים דברי הגה"ק רבי ישראל סלנטער' זצ"ל (אור ישראל אגרת יד) מלפנים כאשר ידעתי - כל איש אחזו פלצות, מקול הקורא קדוש אלול.

וכן מסופר על החפץ חיים זי"ע (תולדות החפץ חיים עמוד קח) 'סח לנו רב גדול אחד פעם נזדמן לו להתפלל עם רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל בבית הכנסת בשבת מברכים ר"ח אלול וכשהתחיל החזן לומר המילים 'ר"ח אלול יהיה ביום ה' הזדעזע רבינו ונרתע כל גופו, ופרץ בבכי גדול עד שאימה וחרדה נפל על כל קהל המתפללים'.

החכם עיניו בראשו - ראש אלול היום

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע רמו בפרשתן 'ראה' שהוא ראשי תיבות ראש אלול היום, כי קריאת זאת הפרשה תהיה תדיר בפתחה של חודש הרחמים והסליחות (בשבת מברכין אלול, או בר"ח אלול), והודיענו הכתוב בזו העת - ל' יום קודם ראש השנה, 'ראה אנוכי נותן לפניכם היום' - 'היום' זה ראש השנה (כמבואר בזה"ק ח"ב לב:), זכור מ'עתה' את היום הגדול הבעל"ט, וניתן לכם חודש זה כמתנה לקנות לעצמכם 'שנה טובה ומתוקה', התעוררו כבר מעכשיו לקראת יום הגדול של 'ראש השנה' הבא עלינו לטובה, ותזכו בדין לשנת גאולה וישועה.

הימים ולא על הלילות, כמו שאמרו (שבת פט:): 'דל פלגא דליליא', כלומר שאין להענישם על הלילות כי בזה הזמן הם ישינים... נמצא שכביכול רק קפ"ג ימים בידו של היצה"ר הם, וכנגד ימים הללו הייתה סעודת אחשוורוש - היצר 'שמונים ומאת יום', וג' ימים הנותרים (מק"פ עד קפ"ג) הם ר"ח אלול ור"ה ויוה"כ, הנקראים 'ימים רבים' (סה"כ ג' ימים) שהן ימי צער ליצה"ר, וכלומר שבימים הללו שבים בני ישראל בתשובה שלימה ומודה ועוזב ירוחם על כן הן ימי צער ליצה"ר.

כתב ב'קדושת לוי' (דברים ראש השנה), הנותן בים דרך (ישעיה מג טז) זה ראש חודש אלול, (עי' ב"ר ו). הכלל הוא, כי בראש חודש אלול השם יתברך מגלה אלקותו ומלכותו לנשמת ישראל, וכי הוא מנהיג את כל העולמות בחסדו הגדול, וישראל עם קדושו ממליכים עול מלכותו עליהם. וזה 'הנותן בים דרך זה ראש חודש אלול'... שבר"ח אלול מגלה השי"ת לנשמת ישראל כי הוא מנהיג העולם.

נתון נתן - מצוות הצדקה

בפרשתן (טו י יא) 'נתון נתן לוי' ולא ירע לבבך בתתן לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוך בכל

לקראת ראש חודש אלול נביא מילין יקירין ממשנתו של הגר"א (בביאורו למגילת אסתר, ע"ד הרמז) על הפסוק (אסתר א ג-ד) 'בשנת שלוש למלכו עשה משתה... ימים רבים שמונים ומאת יום', וכתב הגר"א, וז"ל. אמרו חז"ל (על הפסוק 'ואשה כי תזוב... ימים רבים') 'ימים' - שנים, רבים - שלשה, למה נקרא רבים שהם של צער. (עוה"ד יבואר כאן) כי ידוע שהשנה הוא שם"ה ימים ורביעי - והרי 'מקצת היום ככולו', נמצא שהשנה נחשבת כשם"ו ימים. והנה, אין דנים את בני אלא על מחצה מהם, כלומר על

כ. אל הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע נהרו רבים לשבות בצילו בשבת מברכין אלול, פעם אחת בצאת השבת רצו הקהל להיכנס לקודש פנימה להתברך מפה קדשו ולקבל ברכת הדרך, אולם הרה"ק מיאן לקבלם. וכה אמר, הנה, מדרך הסוחרים לערוך בסוף השנה דין וחשבון בכל ההוצאות וההכנסות שהיו להם, לבחון האם השבח יתר על היציאה או להיפך, התדעו מה יעלה בגורלו של הסוחר שלא יערוך 'חשבון' זה - לא יארכו הימים והלה ייאלץ לסגור את כל עסקיו - כשהוא נשאר עם חובות מרובים הרובצים על כתיפו, כי לא ידע מימינו ומשמאלו מה נעשה ב'עסק' שלו. אף לדידן - בעמדנו עתה בגמר השנה, מן החובה לערוך חשבון הנפש, שאם לא כן אפשר להגיע לידי 'הפסד גמור', ומאחר שמאיר"ל עדיין לא ערך חשבון הנפש מסוכן הוא להפסיד את כל הרבי"סטעווע (אדמו"רות) והרי הוא מוכרח להכנס בחדר לפניו מחדר, ואין ביכולתו לקבל את הקהל לברכה.

כא. החיד"א זי"ע מביא בספרו 'פני דוד' (ראה ד"ה ובכפל הכתוב) בשם האלשיך (בפרשתן, ד"ה נתן נתן א"י השני, ועיי' פ"ר משפטים אם כסף) שכראות אדם שהקב"ה השפיע לו שפע רב, ידע שאינו אלא 'אפוטרופוס' על המעות, וכמו שאמרו (ב"ב קלא:): הכותב כל נכסיו לבן אחד בין הבנים הרי הוא נעשה אפוטרופוס על הממון, כי אומדים דעתו של אב שלא כיוון לתת רק לאחד ולהניח את שאר בניו - אלא שמינה אותו לאפוטרופוס, וזהו הביאור מדוע כפל הכתוב - 'נתון נתן' לו, כי כל ישראל בניו לה', ואם נתן נכסים לעשיר - הדעת נותנת דחלקו של עני מונח אצל העשיר, ואין העשיר אלא אפוטרופוס עליהם.

וז"ש נתון נתן לו, פירוש. ראה אנכי נותן לך, כדי שתתן לו, ולא ירע לבבך - שהרי נמצא שהנך נותן לו משלו, ואין זו מצוה כי מעותיו של העני מופקדים בידך, ושלו הוא נוטל, ואף שלכאורה אין זה מצווה כלל, עכ"ז - בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוך.

פעם התאונן יהודי לפני הרה"ק רבי ישעי' מקערסטער זי"ע על מצב פרנסתו הקשה מנשוא, ר' ישעי' הרעיף עליו ברכות לרוב, יעצו להתחיל במסחר חדש, ואכן, הלה ראה ברכה במעשי ידי ובמהרה נתעשר בעשירות עצומה.

מעשך ובכל משלח ידך^{יב}, כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך, כתב ה'חינוך' (תפ) וז"ל. 'וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחין ערכה, ידע בבירור כי המפור ממונו לצריכים - נוסף עוד (היינו שלא די שלא יחסר ממונו מהצדקה, אלא אף יתרכה) כי ה' ידון את האדם לפי מעשיו ויעניקהו מברכתו כפי התקרבו אליה (היינו כפי אשר יתקרב האדם אל הברכה המצויה ביד ה')^{יג}, ומידת הכילות (הקמצנות) היא

ויהי לתקופת השנה בא שוב היהודי אל רבינו והודה לו מקרב לבו על העשירות שנפלה בחלקו, אבל, רבי קדוש, נתרבו 'קרוביי וידידיי' - אנשים שמעולם לא ידעתים כלל, וכולם לדבר אחד מתכוונים - לכספי וזהבי, הדברים יצאו מפי האיש, והרבי החליט לעשות מעשה, ויאמר לעשיר, נו, אם אין ברצונך לתת, נתור אחר אחרים שברצונם לתת משלהם לאחרים... העשיר שהבין את משמעות הדברים - כי בקרוב ממש ימצא עצמו בעניותו דאשתקד, החל מתחנן על נפשו - אמר לו הרבי לשם מה זקוק האדם לפרנסה אם לא כדי לחלק לאחרים... (פארוואס דארף מען פרנסה, אויב נישט צו טיילן פאר אידען).

עתה אמר לו רבינו, הנני מטיל גורל בין בני עירך וגם שמך בכללם - וכל מי שיעלה בגורל הוא יזכה בעשירות שנתתי לך, אמנם, אם תתחרט באמת על דברך, ותקבל על עצמך לתמוך בידי העניים והאביונים יעלה שמך בגורל ותשאר העשירות בידך. אך למותר לומר, כי רגשי חרטה הציפו את לבו של היהודי, וקיבל על עצמו בקבלה איתנה לפזר מממונו לכל נצרך, ואכן... למרבה הפלא, שמו עלה בגורל, ורבינו נענה ואמר לו, עתה ראיתי כי אכן בחרטה גמורה נתחרטת, ומעתה תשאר הברכה בידך (מפי הרה"ח רבי אברהם לוריא ששמע מהגה"צ רבי אשר זעליג מרגליות ששמע מבעל העובדא). כב. ה'מגיד מדובנא' זי"ע (אהל יעקב ראה, ד"ה כי בגלל) המשיל את הדבר לאדם שאיבד שטר של מאה זהובים, ובדרך חיפוש מצא מאתים זהובים אחרים, יש לו מקום לחשוב שאם לא היה מאבד את המאה הראשונים היה לו עתה ג' מאות זהובים, אך ההולך בשדהו ושק של זרעים בידו ונקרע השק ונפלו ממנו זרעים, ולאחר זמן עבר האיש בשדהו ונשתומם לראות שצמחו בשדהו ירקות לרוב, וכי יש לו מקום לומר - אם לא היה נקרע שקי היה לי כעת לבד משדה מלאה בזרעים גם שק 'גרעיני זרע', והרי לשוטה ייחשב האומר כן, מכיוון שכל הצמיחה באה לו רק על ידי שהשק נקרע ונפלו ממנו גרעיני הזרע. כמו כן על האדם לדעת, שבכדי שיזכה לישועות והשפעות מן השמים עליו לזרוע את גרעיני הצדקה, וכהא דאמרינן 'זרע צדקות - מצמיח ישועות' שהצדקה היא אשר מצמיחה את הישועות וזה פירוש הכתוב 'ולא ירע לבבך בתתך לו' שלא תחשוב שממונך מתחסר על ידי הצדקה, כי אדרבה 'בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך' כי הצדקה היא אשר הצמיחה את כל הברכה והשפע.

עוד המשיל המגיד מדובנא (כתבי המגיד מדובנא ח"ב על מלאכי) על דרשת חז"ל (תנחומא ראה יח) בכתוב (דברים יד כב) עשר תעשר ודרשו 'עשר בשביל שתתעשר'. ועל מצוות מעשר אמר הקב"ה (מלאכי ג י) 'בחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם ארובות השמים', וביאר בדרך משל, לסוחר שהגיע ממדינת הים וברשותו ספינה מלאה בבדים משובחים מעשי אורג, השמועה פשטה במהרה ברחבי העיר כי ניתן כעת להשיג בדי יקרים במחיר זול, ואכן, תוך זמן קצר עמדו לפניו כל סוחרי העיר. הסוחר הודיע לכל שאורכה של כל חתיכת בד היא שישים אמה, אך היו מהסוחרים שהוצרכו לעשר חתיכות כאלו, וחלקם לט"ז חתיכות, וכל אחד מהם רצה שהמוכר ימדוד לעיניו את כל הגלילים שהוא קונה מאתו, מה עשה הסוחר שאצה לו הדרך אמר להם אין עתותי בידי, אבקשכם, קחו את הגליל הנראה כדק ביותר, עתה אמדוד אותה לעיניכם ומכיוון שתראו כי אורכה שישים אמה תדרשו ק"ו לשאר הגלילים העבים יותר שבוודאי יש בהם שישים אמה...

והנמשל, כי הנה הקב"ה חמל עלינו ונתן לנו את תורתו עם תרי"ג מצוותיה. ותכלית כולם להיטיב עמנו ולהשפיע עלינו שפע רב - מצווה מצווה וענינה המיוחד לה והם הם מקור הברכה. עתה בא אדם הקרוץ מחומר, ואומר לראיה והוכחה אני צריך, מניין אדע שהמצוות מקור הברכה הם - ולא אפסיד בעבור שמירתם (בגון הממהר לעבודתו ונראה לו שבקיצור תפילתו יצא מן המניין מוקדם יותר וירויח יותר ממון, וכיו"ב בשאר מצוות), ואכן, חסד עשה עמנו הבורא, אחרי שקשה לנסות שש מאות ושלוש עשרה מצוות - קחו מצווה אחת הנראית כמי שקרובה להפסד יותר משאר המצוות, שהרי הנותן מעשר מפחית מרווחיו, 'ובחנוני נא בזאת' עשר בשביל שתתעשר, וממנה תקיש לכל המצוות שרווח גדול טמון לנו בהם, ואין השומע לי ומפסיד.

כג. כתב בעל ה'שבט מוסר' בספרו 'מעיל צדקה' (סימן תלא), על רשע אחד שכל ימיו עברו עליו בחטאים ועוונות,

עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו; פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין. והקשה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, דבשלמא מה שנתן לו סוס לרכב עליו ניהא, אך מה שרץ לפניו בעצמו צריך ביאור, כי הלל הזקן נשיא בישראל היה, ואסור לו לבנות עצמו - לרוץ לפניו עני בכדי למלא אחר שיגיונותיו שהתרגל שעבד ירוץ לפניו לו הדרך.

אלא מוכח מכאן, אומר הגר"ש, שיש להתייחס להרגשותיו של הזולת בגדר של 'פיקוח נפש', ואף הלל התייחס אל אותו עני כנכנס לגדר סכנת נפשות באם יחסר לו רגילותו בעבד שירוצן לפניו, ואף ש'נשיא' היה, מכל מקום 'פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה', ומותר הוא - ואף מחוייב, לרוץ לפניו להצילו מאכדון.

מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה והגדירות הוא חלק מחלקי הברכה, ונמצא המתנהג בה (בגדירות הלכ) כ" שהוא בתוכה (בתוך הברכה).

ולא רק לפתיחת שערי ברכה ורווחה כנגד מעשיו זוכה האיש, אלא גם יוסיפו לו מן השמים 'מתנת חיים' כתב הרה"ק העבודת ישראל זי"ע (שמות לג יט, ד"ה וחנותי) וז"ל. שהבורא יתברך נותן לו מדת חנינה ורחמנות - שיתנהג האדם עצמו במדת רחמים וחסד, ועל ידי זה נותן לו מאוצר מתנת חנם (שהוא אוצר גדול), וכמו שדרשו (שבת קנא:): על הפסוק בפרשתו (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים - ועל ידי זה ורחמך', עכ"ל.

עוד בפרשתו (טו ח) 'כי פתוח תפתח את ירך לו... די מחסורו אשר יחסר לו' ואמרו חז"ל (כתובות סו:): אשר יחסר לו - אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. אמרו

ובעת שנפל למשכב וכבר כמעט גוסס היה, אמרו לו אנשי ביתו מדוע לא טעמת עדיין כלום, אמר להם אם תתנו לי ביצה מגולגלת אני אוכל, וקודם שאכלה בא עני אחד על פתחו, ואמר תנו לי צדקה, אמר החולה לקרוביו תנו לו הביצה, ויתנו לו את הביצה ומימיו לא עשה כי אם זאת הצדקה בלבד, כעבור ג' ימים מת החולה. ויהי לימים בא הנפטר לבנו בחלום הלילה ואמר לו, בני יקירי, היה רגיל לעשות צדקה ותירש חיי העולם הבא, לפי שכל ימי לא עשיתי צדקה אלא אותה ביצה שנתתי לעני בלבד, וכשנפטרתי מן העולם הכריעה לי אותה ביצה על כל עוונותי וזכיתי לגן עדן. ומבאר שם ה'שבט מוסר' שאם תשאל היאך שייך שמצווה אחת הטתה עליו את כל הכף לזכות אף שהיה מלא ברשע, כי אותו עני היה על סף מוות, ועל ידי אכילת ביצה זו ניצול ממוות לחיים, וכך יכול העני להוסיף לקיים תורה ומצוות, ואף להוליד עוד בנים ובנות לה' ולתורתו, נמצא שכל מצוותיו של הלה ושל כל דורותיו אחריו נזקפים לזכותו של אותו רשע שנתן לו את הביצה. ומכאן ילמד האדם את גודל כוחה של מצוות הצדקה.

כד. וכך ביאר הרה"ק מסאטמאר (דברי"י כי תצא) את טענת בני"י בהיותם במדבר 'כלום ראיתם ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא' (יומא עב:), כי במדבר סיפק הקב"ה כל צרכינו ארבעים שנה - ולא היה שייך לקיים שם מצוות צדקה, זו הייתה טענתם היאך אפשר להתקיים בלא 'מוציא' - כלומר בלא להוציא הוצאות על צדקה...

הרה"ק הנהיג לחלק 'לחיים' לכל הקהל אחר הדלקתו נרות חנוכה, לבד מאמירת הפלפול שכבר היה נהוג אצל אבותיו הקדושים, פעם שאלו הרה"ק ה'ברך משה' זי"ע מה המקור למנהג זה, ענה לו הרה"ק הנה מצינו במס' ביצה (ב). 'ביצה שנולדה ביו"ט, ב"ש אומרים תאכל, וב"ה לא תאכל'. וברש"י, 'לא תאכל - בגמ' מפרש טעמא'. ואילו על 'תאכל' לא אמר רש"י לעיין את הטעם בגמרא, כי אין צריך כל טעם וסיבה מדוע לתת 'לחיים' ומזונות איש לרעהו, ורק על לא תאכל נדרש טעם מיוחד מדוע...

כה. ובכלל, על האדם להיות 'משכיל אל דל' - להכנס לנבכי מחשבותיו והרגשותיו של רעהו, ולהשתדל להטיב עמו בתכלית הטובה, כמעשה הידוע על הרה"ק מסאטמאר זי"ע שפעם נכנס אליו יהודי מר נפש, ובכה לפניו על רוב צרותיו וחובותיו, כי טפלי תלויים בו, ואף זקוק הוא למעות עבור נישואי צאצאיו וכו', שאלו הרבי, ר' יהודי, לכמה מעות נצרך מע"כ בזו העת, ויען האיש ויאמר 'שלושים אלפי דאלער' טבין ותקילין, פתח הרבי את הארון, והוציא משם סך עשרים ותשעה אלפי דאלער, ויאורו עיני היהודי, ונהפך לאיש אחר... בצאת היהודי שאלו הגבאים את הרבי, אם כבר נתן הרבי סכום אדיר כזה, מדוע לא מילא מבוקשו בשלימות - לתת לו שלושים אלפי דאלער, ויען הרבי, אם הייתי נותן לו שלושים אלפים, היה הלה מהלך בהרגשה. אי, אי, אילו בקשתי יותר הייתי מקבל יותר, ולא הייתה שמחתו שלימה, כמו עכשיו, שקיבל כמעט את כל הסכום שביקש, ומעתה לא יטרידוהו המחשבות אם הייתי מבקש הייתי מקבל יותר...

לדבר מהא דרב פרידא למד עם תלמידו ד' מאות פעמים אף שבוודאי היה אפשר לו ללמוד לעצמו בזמן זה, ולהתעלות יותר בתורה, ואכן קיבל על זה שכר שארכו ימי חייו עד ד' מאות שנה, ומסיים שם, ומסתבר לי שהוא גם שיעור 'מעשר' - עשירית הזמן שיש לו ללמוד תורה, ואולי יכול להוסיף עד חומש, וצ"ע לענין השיעור.

כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך - שפע גשמי ורוחני הנשפע ע"י הצדקה

ה'כתב סופר' זי"ע (ראה, ד"ה והנה המדרש) מקשה על לשון הכתוב (טו יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ידיך, ומהו 'על כן', אלא מבאר ה'כתב סופר', שהקב"ה אומר לאדם, 'לא יחדל אביון' - אנכי לא אשאיר את האביון להיות נחדל מן העולם ולמות ח"ו ברעבוננו, אלא לעולם ימצא

נדבות פי רצה - מצוות הצדקה באמרי פי

פשימא ואצ"ל שלא רק לענין נדיבות ממון הדברים אמורים, אלא אף לענין נדיבות הפה, שיפור לחבריו דיבורים טובים ומחזקים (וזה שייך אף למו שאין לו ממון) שגם על ידי זה יזכה לבוא אל הברכה.

כיוצא בזה יש לומר לענין מצוות 'עשר תעשר' (יד כב) - שבכלל מצוות 'מעשר' שיפריש חלק ניכר ויתן לחבירו 'מדיבוריו', הן בדברים טובים שבין אדם לחבירו, דברים המעודדים ומשיבים את הנפש, והן בדברי תורה, שילמד כל אחד עם חברו ויעניק לו משלו. וכך פסק הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצוק"ל (אגרו"מ ח"ג, אבהע"ז ד, סימן כ"ו), וז"ל, אך הודיתי שכל תלמיד חכם אף שצריך (ללמוד) לעצמו והוא גדול מאוד, מחויב ללמד מקצת הזמן גם עם אחרים אף שמתבטל מתורת עצמו, וראיה

כו. הגה"ק רבי שמעון הכהן שקאפ זי"ע (בהקדמה לספרו שערי יושר) מבאר את מאמר חז"ל (תענית ט.) 'עשר בשביל שתתעשר', מדוע העשירות אינה תלויה במעשי האדם, אלא רק בנתינת מעשר, עד שאפשר שתלמיד חכם וצדיק פלוני לא יהא נשפע בעשירות ממעל מאחר שאינו נותן מעשר, ולאידך גיסא ימצא עם הארץ שיתעשר עושר רב בזכות מצוות מעשר. וההסבר בדבר הוא, שכמו הממונה מטעם השלטון על אוצר קטן, אם ישמור תפקידו כראוי יתמנה לאחר זמן לשמור על אוצר גדול יותר, וכך יעלה ממדרגה למדרגה אף אם אינו ידוע כמצליח גדול בשאר תפקידים - מכיוון שבעניני האוצר הרי הוא ממלא שליחותו ותפקידו כראוי. כמו כן בענין עשירות הממון הכל תלוי אך ורק אם משתמש כראוי בממונו, שאם נותן 'מעשר' הרי הוא מראה בזה כי יודע הוא כיצד להשתמש עם ממון, על כן יקבל את שכרו משלם בעשירות ורווחה, ואם לאו - לאו.

כתב בספר 'דרך משה' הנספח על 'ספר הגן' (יום תשעה עשר), שבדק ושאל בעלי אומנויות, אודות כלי הנקרא 'משפך' (כלי שיש לו פה רחב מלמעלה וצר מלמטה וכשרוצים לשפוך משקה מכלי אל כלי מעבירים אותו על ידי המשפך) וכולם כאחד אמרו לו, שבכדי שיפעל המשפך את פעולתו, צריך להיות גודל נקב פתח הצר מלמטה לכל הפחות עשירית מהפתח הרחב למעלה, כי בפחות מעשירית חוזר כל המשקה להיות נשפך מהפתח העליון, וכמו כן הוא בשפך העושר והשפע ממרום, אם פותח האדם כאן למטה פתח של עשירית מהשפע הניתן לו מלעילא, אזי כל השפע יורד דרכו ונהיה עתיר נכסין, אך באם הוא סותם או אפילו רק מיצר את פתחו עד פחות מעשירית אזי כל השפע הנגזר עליו נאבד.

כתב בספר 'כתר ראש' (ריש הל' צדקה ומעשר, קכג) שהגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע אמר בשם רבו הגר"א זי"ע, וז"ל, כל השומר 'מעשר' מובטח בכך שלא יבוא לידי היזק כלל. והשומר חומש מובטח שיתעשר. ויושרש בזה מידת הבטחון, והלוואי כל ישראל היו שומרים 'מעשר' - היה מתקיים הפסוק (בפרשתן טו ד) 'אפס כי לא יהיה בך אביון'. ומוסיף באות קכ"ד, פ"א היה לרבינו ספק בדמי מעשר, והקיל עצמו בזה הפעם, תיכף אח"ז נטבע דלי בבאר, והורידו כלי גרזן עם ווים להוציאו, ונפל גם הגרזן לבאר, ועשה חשבון שהדלי והגרזן עלו ממש כמו (הסכום של) כסף מעשר - שלא נתן מצד שנסתפק לו. והפריש תיכף המעשר ואח"כ עלה הגרזן והדלי (מן הבאר).

כתב בספר 'מקור ברוך' להרה"ק רבי ברוך פאייטוסי זי"ע (י"ל בשנת תק"ג, פר' נח ד"ה וכת הקדמונים), שהנה יכול להיות משפך נאה ומפואר עשוי זהב טהור, אך כל עוד שפתחו התחתון סתום אי אפשר להשתמש בו, ולאידך גיסא אפילו אם המשפך עשוי ממתכת פשוטה, אך פתחו פתוח אפשר להשתמש בו כראוי לו, וכמו כן אין נפקא מינה מה הם מעשי האדם בשאר עניני עבודתו, כל עוד שפתחו פתוח והוא מעניק לאחרים משלו הן ברוחניות והן בגשמיות, הרי שופכין לו כל ברכאן דלעילא, אך באם פתחו סתום, אף אם הוא 'מקשה זהב טהור', אינו מקבל את השפע הרב הנשפע עליו מלמעלה.

הפשוטות לקבל הצדקה כנגד האות ה' נמצא שם הוי"ה הקדוש שהוא 'שם הרחמים' כשהוא כסידורו ביושר, ועל ידי זה נשפע עליהם שפע רחמים וחסדים מגולים.

אמנם כל זאת רק באם הנותן 'רודף צדקה' ומקדים לתת הצדקה קודם שיפשוט העני את ידו לבקש, שאז נתהווה שם הוי"ה כסדרו שהוא רחמים מגולים, אך אם תחילת דבר נעשה על ידי המקבל - שהוצרך לפשוט ידו לבקש הצדקה, נמצא שם הוי"ה שלא כסדרו. דהושמט הזרוע של המקבל הוא כנגד ו', ולאחריה באה האות ה', המרומזת בחמשת אצבעותיו של המקבל, ולאחמ"כ המטבע שביד הנותן כנגד י', ולכסוף ה' אצבעותיו של הנותן, וצירוף זה של שם הוי"ה בסדר ו'ה'י'ה' הוא ח"ו היפך הרחמים, וזה פירוש הכתוב (פסוק ט') 'השמר לך...ורעה עינך באחיד האביון... והיה בך חטא', והיינו שאם לא תחזור אחריו לתת הצדקה אלא הוא יצטרך לחזור אחריו ולפשוט ידו הרי 'והיה בך חטא', שיהיה שם הוי"ה בסדר של ו'ה'י'ה', וח"ו יהיה היפך הרחמים, לכן יורו עצמו להיות תמיד מן המקדימים לתת צדקה קודם שיתבקש (טללי אורות משנת תרצ"ו, בשם הגה"ג מו"ה משה זללה"ה אב"ד קארניק).

ובזה פירש (הגה"ג הנ"ל) ככפתור ופרח את המקרא (תהלים י"ט) אני בצדק אחזה פניך, אם 'אני בצדק' - שאני החילותי במצוות הצדקה ולא התמהמהתי עד שיבקש העני, בזה 'אחזה פניך' - שאראה את שם הוי"ה כסידורו בהנהגת רחמים וחסדים מגולים, אבל אם 'אשבעה בחקיך' - שהתמהמהתי עד שהוצרך העני 'להקיצני' ולהעירני לתת לו צדקה, אז 'תמונתך' שישרה שם הוי"ה

כל צרכו. אך מכיון שהנני יודע שעתידים לבא עליך כל מיני פורענויות וברצוני להצילך מהם, על בן אנכי מצוך לאמר 'פתוח תפתח את ידך' ובוה תנצל מכל רע, וזהו פי' אומרו 'פתוח תפתח את ידך לו' - כאילו אתה פתחת ידך לבקש טובה וחסד מעמו, ולא הוא ביקש טובה ממך. וכמתנה שלחתי אליך דייקא, בכדי שנתון תיתן לו, ותינצל מכל מרעין בישין, כמו שאמרו חז"ל (ויק"ר לד ח) 'יותר ממה שהבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב'.

ובך איתא בזהר הקדוש (ח"א קד.) רבי אלעזר אמר, תא חזי כמה אנהג קב"ה טיבו עם כל בריין, וכל שכן לאינון דאזלי באורחוי, דאפילו בומנא דבעי למידן עלמא, איהו גרים למאן דרחים ליה למזכי במלה עד לא ייתי ההוא דינא לעלמא, דתנינן בשעתא דקב"ה רחים ליה לבר נש משדר ליה דורונא, ומאן איהו מסכנא, בגין דיזכי ביה. (פי' בוא וראה עד כמה מטיב הקב"ה עם כל הבריות, וכ"ש להולכים בדרךיו, שאפילו בזמן שהוא דן את העולם, גורם לאותו שאוהבו - שיזכה בדן מבעוד מועד, על ידי ששולח לו 'מתנה' - עני המזכהו בצדקה, והוא הגורם לו לזכות בדן). ובעין זה גם בח"ב (קצח). תא חזי זכאה חולקיה דבר נש בד מסכנא אערע לגביה, דהתוא מסכנא דורונא דקודשא בריך הוא הוי דשדר ליה (שעני זה 'מתנה' הוא ששלח לו הקב"ה).

ידועים דברי רבינו האר"י הקדוש זי"ע (ספר הליקוטים ישעיה לב), שבנתנית צדקה מרומז שם הוי"ה הקדוש, וכך סידורו, מטבע הצדקה (עגולה) הוא כנגד האות י' משם הוי"ה, חמשת אצבעותיו של היד הנותנת את הצדקה הם כנגד האות ה', פשיטת זרועו של הנותן הוא כנגד האות ו', ואילו חמשת אצבעותיו של המקבל

כו. עובדא נוראה סיפר אחד מיקירי קרתא דשופריא, שבהיותו אברך צעיר לימים, נחלה ל"ע במחלה הנוראה, בצר לו עלה אל בית המדרש 'חיי עולם' בכיכר השבת (שם ישבו רבים וטובים מגדולי עיר הקודש), וניגש אל הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע (שעדיין לא הוכתר לרבי), ונתן לו פדיון גדול ונתברך ממנו ברפואה וישועה, ואכן לא עברו ימים מועטים ואותו אברך נרפא כליל בדרך נס. ויהי מקץ שלושים שנה חלה אותו אברך שוב במחלה הנוראה, ומיד שם פעמיו אל הרה"ק מזוועהיל, שכעת כבר הוכתר לרבי, ומשתינה לפניו את צערו, ענהו הרה"ק ואמר לו, לך נא והזכיר את עצמך אצל עני ואביון ותן לו 'פדיון' והוא יברכך ויפעל בעבורך רפואה שלימה, שאלו היהודי מדוע לפני כשלושים שנה לקח הרבי ממנו את הפדיון ונושעתי מיד ברפואה שלימה ואילו עתה משלחני הרבי שאפנה לאחרים ענה לו הרבי, 'באותה שעה' עני מרוד הייתי, ומשהבאת לי את סכום הפדיון חייתה נפשי בגללך, ובזכות ברכת התורה 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך' נושעת ונרפאת ברפואה שלימה, אבל עתה משנתמנתי לרבי, וכבר מצויה ההרחבה בביתי אם כן מה לך כי באת אלי, ורק כאשר תהנה מנכסיך וממונך עני הגון וכן טובים, מובטחני שתיוושע בזכות הצדקה.

ובן ביאר הרה"ק החת"ם סופר זי"ע (עיי' בתורת משה' ראה) את הפסוק בפרשתן (יא כו-כה) את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלוקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום. והקללה אם לא תשמעו... ללכת אחרי אלוקים אחרים אשר לא ידעתם, והנה, דרשו חז"ל (עי' רש"י שם כו טז) 'היום - בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים'. ולכאורה צריך ביאור, אם הכתוב מדובר בענין ההתחדשות מדוע אמר 'והקללה אם...'. וכי עבור מניעת ההתחדשות תבוא קללה על האדם, ועוד, היאך אפשר לומר שהכוונה היא על עניין ההתחדשות בשעה שנכתב להדיא 'והקללה... אם לא תשמעו... וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצווה אתכם היום'. עוד צריך ביאור, מדוע לא היה סיפק לאמר 'ללכת אחרי אלוקים אחרים' והוצרך להוסיף 'אשר לא ידעתם'.

אלא ביאורו כדלעיל, שמכיוון שלא מצאה נפשו די סיפוקה ב'חדשות' בתורה, בע"כ הלכה לחפש סיפוקה במקום 'עבודה זרה' - עבודה שלא הכיר עד הנה ו'חדשה' היא לו. נמצא, שעצם הדבר שלא קיים תורה ומצוות ב'חדשות' זה גופא גרם לו שילך לעבוד עבודה זרה. ולכן נענש כל כך.

יהיו אמרינו לרצון לפני אדון כל, שנוכה לערוך הכנה הראויה לקראת הימים הקדושים הממשמשים ובאים, ונכתב כולנו יחד בכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ולשנה טובה ומתוקה.

שלא כסידרו כמו ה'תמונה' שהמביט בה רואה בהיפוך את אשר מצויר בה.

וזה נמי פירוש הכתוב (שם יא ז) 'כי צדיק ה' צדקות אהב' - כשאוהב האדם את הצדקה ומרדף אחר העני לתת הצדקה, אז 'ישר יחזו פנימו' - יראה את שם הוי"ה בישרותו כסידרו, וכן מצינו בקרא (משלי כב ב) 'עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה'', והיינו שמפגישת העשיר והרש יחדיו יוצא מביניהם שם הוי"ה כסידרו ברחמים גדולים.

מצוה אתכם היום - עסק התורה מתוך התחדשות

בפרשתן (יד א) 'בנים אתם לה' אלוקיכם', נזכרה את דברי הטור (או"ח קטו) דלכן אנו אומרים 'השיבנו אבינו לתורתך', אחרי שבני ישראל בניו של מקום הם ככתוב 'בנים אתם לה' אלוקיכם', ואם אנו בנים למקום הרי הקב"ה הוא אבינו, ומכיוון ש'חייב אדם ללמד את בנו תורה' (קידושין ל). על כן מבקשים אנו 'השיבנו אבינו לתורתך'.

והעיקר שיעסוק בתורה מתוך התחדשות ופרישקיי"ט, כי כך הוא טבעו של עולם, האדם זקוק ל'חידושים' (חדשות - נייעם) כדי חיותו, אם ימצא אותם בתורתו ועבודתו מה טוב ומה נעים, ואם לאו סופו לחפש אחר 'חידושים' במקומות שאינם רצויים עבורו.

כח. ב'בעל הטורים' כותב עה"כ (יא כז) 'את הברכה אשר תשמעו' שהוא סופי תיבות 'תורה', שבזכות התורה יבואו הברכות. וב'משנה ברורה' (תקפ"ה סק"א) הביא, שלכן תוקעין בשופר אצל ה'בימה', כי שם קוראים בתורה, כדי שזכות התורה יגן עלינו לעלות זכרונינו לפניו לטובה.

ובכוח התורה לשבר את היצר, הנקרא באחד משמותיו (סוכה נב). אבן. וכתב (דברים כז ח) 'וכתבת על האבנים את דברי התורה הזאת' - כלומר כי העצה לאבנים אלו היא התורה הקדושה...

מסופר שהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע נכנס פעם לבית מדרשו וראה שם את ה'יושבים' משוחחים ביניהם, שאל אותם הרה"ק על מה נסובים הדיבורים, נענו ואמרו שמדברים כעת על היצר הרע ותכסיסיו, ומה הם דרכי תבוסתו, אמר להם הרה"ק מה רבתה שמחת היצר מכך, אף שהנכם מדברים כנגדו, כי בעת הזאת אינכם עוסקים בתורה, ודבר זה 'רווח' הוא אצלו כי כוח המשברו ביותר הוא התורה הקדושה, שהיא עוקרת הרים ומשברת סלעים.